СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ЦЕНТИ. РІК XXXVIII. Ч. 206. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 5-го вересня 1930. VOL. XXXVIII. No. 206. Jersey City, N. J. Friday, September 5, 1930 THREE CENTS.

НЮ ЙОРК ВИТАЄ ФРАНЦУСЬКИХ ЛЕТУНІВ З ВЕЛИКИМ ОДУШЕВЛЕННЯМ.

НЮ ЙОРК. — Спершу не було в пляні міста влаштовувати французьким летунам параду з походом. Та ентузіязм, з яким повитано летунів змусив місто зарядити параду з військом, бандами й офіціяльними представниками, які парадували по Бродвею разом з летунами. Парада не була розголошена й тому не взяла в ній участи така скількість людей, як це було з парадою Линдберґа. Зате одушевлення було такесаме як підчас паради Линдберґа.

Мейор Вокер привитав летунів як своїх старих знакомих та наділив їх медалями міста. Потім вечером відвідав він з французькими летунами і Линдберґом німецьких летунів, яким справляли американські Німці приняття. Відвідини ті викликали велике одушевлення. Вокер зазначив, що тільки в такім космополітичнім місті як Ню Йорк могла мати місце така подія, де зійшлися разом найславніші летуни з Німеччини, Франції й Америки, а між ними й ті, що ще не так давно стояли напроти себе підчас війни як вороги.

ПОЛЕТІЛИ ДО ДАЛЯС.

НЮ ЙОРК. — Французькі летуни Кост і Белонт полетіли до міста Даляс у стейті Тексас, щоби в той спосіб добути нагороду в сумі $25,000. Дорога та є довга 1,400 миль. Думають її відбути за 10 годин.

З Даляс наспіла телеґрама, що місто вже готове до їх приняття, тільки просять летунів, щоби прибули за дня.

ҐУРАҐАН ШАЛІЄ.

САН ХУАН. — Ціла комунікація з Сан Домінґо була перервана в середу пополудні наслідком страшного ґураґану, який поперевертав доми й понищив телеґрафічні й телефонічні получення. Ще навіть не знати, як велика є шкода.

Ґураґан посувається в сторону Гайті й Фльориди.

ГУВЕР ДАЄ ЛОНЧ ДЛЯ ЛЕТУНІВ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Гувер повитає французьких летунів у понеділок, а потім влаштує для них лонч, в якім возьмуть участь французький амбасадор і богато ріжних високих урядовців.

ВАШИНҐТОН ЗАПОВІВ ЛЕТ.

НЮ ЙОРК. — Генрі Вудгавз, президент Американської Летничої Ліґи, подає, що Джордж Вашинґтон заповів ще в 1774 році, що Французи прилетять колись до Америки. Отсе його пророцтво знаходиться в листі до французького ґенерала Люі Лєбік Діпортейл.

БАНДИТИ ПАНАМИ АМЕРИКИ.

НЮ ЙОРК. — Суддя Альберт Конвей з Бруклина підніс у своїй промові до присяжних суддів, що край потребує інтеліґентних, сильних і відважних суддів, які мали би відвагу засудити всіх тих, що допускаються злочинів, бо ми живемо тепер у таких відносинах, що бандити є сильнішими від уряду.

ВАЖКО ЗРЕКТИСЯ ВЛАДИ.

БУЕНОС АЙРЕС. — Приятелі президента Іріґоєна просять диктатора, щоби зрезиґнував з уряду й у той спосіб не допустив до проливу крови і дальших неспокоїв в Арґентині. Та Іроґоєн мимо слабости і напруження в краю таки не хоче зректися влади.

ГУВЕР ПРО БЕЗРОБІТТЯ І ДЕПРЕСІЮ.

ВАШИНҐТОН. — У жовтні виголосить президент Гувер дві промови: одну на мітінґу „Ди Амерікен Бенкерс Ессосіейшен" в Клівленді, а другу на конвенції Американської Федерації Праці в Бостоні.

В обох промовах порушить він головно справи безробіття й економічної депресії краю.

ҐОВЕРНОР КРИТИКУЄ УРЯДОВІ ДОХОДЖЕННЯ.

СИРАКЮЗ. — Ґовернор Френклин Рузвелт говорив підчас „Ню Йорк Стейт Фейр" про конечну потребу ревізії цін на фармерські продукти. Він підніс, що ціни, які одержує фармер за свої продукти, не стоять у ніякій пропорції до тих, яких вимагають за ті продукти у подрібній продажі.

У звязку з тим говорив про доходження у справі недавної підвишки цін на молоко. Доходження ті переводжено з рамени ґенерального прокуратора Гемилтона Ворда. Ґовернор не виявив імени прокуратора, але ствердив, що доходження були недостаточні й невдоволяючі.

$10,000,000 НА ДОБРОДІЙНІ ЦІЛИ.

НЮ ЙОРК. — Миссис Емма Бейкер Кенеді залишила в спадку $10,000,000, які призначила на ріжні добродійні цілі. Найбільше скористають з того ріжні інституції з протестантським характером.

ЗНАТИМЕМО ПОГОДУ НА ТИЖНІ НАПЕРЕД.

ШИКАҐО. — Д-р Чарлз Еббот доказував на зборах Американського Астрономічного Товариства, що буде можна предсказувати погоду незабаром на тижні, а то й на роки наперед.

КОРАБЕЛЬНА КАТАСТРОФА.

Тягаровий корабель „Едмирал Нултон" наїхав біля Сієтл на рибацький корабель „Оріент". Наслідком зударення загинуло 10 рибаків.

СМЕРТЬ ЕМІҐРАНТА.

На вулицях Парижа найдено непритомного адютанта великого князя Миколая, ґенерала Бруммера. Його перевезено до лічниці, де він перед смертю признався, що занедужав з голоду і нужди, бо довший час не міг найти праці, а гроші, вивезені з Росії, давно провелися.

ТРАҐІЧНА СМЕРТЬ ДОЧКИ АДМІРАЛА.

Дочка англійського адмірала Ґрасса, молоденька місс Мері, забажала вперше полетіти собі літаком. Батько не міг опертись просьбам вередливої доні і дозволив їй летіти. Підчас лету над містом Детлінґ мотор літака експльодував, наступила пожежа і прекрасна місс Мері згоріла в повітрю разом з летуном.

ПОЖЕЖА.

В громаді Окунево за Рембертовом біля Варшави пожежа знищила 34 господарства з цьогорічними зборами. Вогонь гасило 12 пожежних сторожів.

НАСТРОЇ ІНТЕЛІҐЕНЦІЇ В ЄРСР.

„Соціялистическій Вестнік" містить такий лист одного російського вченого з Москви до редакції того журналу: „Не знаю, чи до Вас дійде моє письмо. У Москві дні мого життя почислені. Але чи не все одно? Чим скорше умре горожанин СРСР, тим для нього ліпше. Мені нераз хочеться вити як собака, або скочити під трамвай. Нема що їсти, а як хто має що їсти, то ще гірше, бо зачислять його до буржуїв. А зрештою, що можуть думати такі раби, як ми? За всі ці прокляті роки я ніколи не відчував так утрати людського достоїнства й елементарного сорому, як тепер. Канібали як голодні, то їдять Европейців, а наші комуністи жруть нас при всякій нагоді. Ми, здається, наплювали на все, забули сором, стали рабами, але і це не помагає, цього ще замало: Кайся, перепрошуй, цілуй їх —без упину і до самозабуття і повторяй притім: „Вибач мені, моя мила, що ти мене била". Хто може, записується в партію. Але не всіх приймають, лиш перебирають. Як просиш приняти, не приймуть, то зле, але як не попросиш, то ще гірше, бо, видно, не солідаризуєшся з комуністами. Я скоро попаду на Соловецькі Острови. Нехай! В 1919 р. я боявся, а тепер вже так збайдужів, що кожної хвилини, як загуде автомобіль, то я повторяю: „Прошу дуже! Беріть мене, куди хочете!" Говорять, що буде війна, але я не вірю. Ми всі ненавидимо вас, еміґрантів, і завидуємо вам: завидуємо тому, що ви не потребуєте брехати, що лизання рук не є вашим горожанським обовязком, тому, що ви люди. Розумієте? Кричіть світови, щоби большевики не відбирали від нас останнього шматка хліба, бо ми вмираємо з голоду. Стукайте у всі двері! Цеї осені нам усім буде кінець: один другого будемо їсти. Прощавайте!"

УМЕР БУВШИЙ ЧЛЕН УГА., ІВАН ГРИНИК.

Після короткої, але тяжкої хвороби умер в Ню Йорку в шпиталі бувший член Української Галицької Армії і сотник місцевої Чорноморської Січи, Іван Гриник. Небіщик був родом з Галичини, з села Погірці, повіт Рудка.

До Ню Йорку приїхав в 1923 році й від того часу брав активну й чільну участь в життю нюйорської української громади, а особливо багато працював у січовій організації. Його заходами й стараннями було організовано богато збірок на допомогу Рідному Краєви в визвольній боротьбі та влаштовано багато ріжних підприємств та свят, присвячених памяти ріжних подій в українськім національнім життю, а особливо з часів останньої визвольної боротьби.

В його особі нюйорське громадянство втратило визначнішого свого члена й патріота, а Чорноморська Січ понесла незамінну втрату. Покійний Іван Гриник умер 3. вересня б. р., в 2 годині 45 хвилин по обіді.

Похорон відбудеться в суботу, дня 6. вересня, в 1 годині по обіді при участи Січий та українських організацій і громадянства міста Ню Йорку з льокалю Чорноморської Січи, St. Marks Pl. (63 E. 8th St.).

„РОЛЬНИЙ СОЮЗ".

Польське міністерство рільництва дало 30,000 зол. субвенції „Рольному Союзові". Дехто, читаючи звістку про це в польських ґазетах, міг подумати, що тут говориться про „Сільський Господар". Отже, „щоби баламуцтво не ширилося", пояснюємо, що „Рольний Союз", це фіктивна, на ділі не істнуюча й жадної практичної діяльности не проявляюча кацапська інституція, з якою „Сільський Господар" не має нічого спільного. Дістав цю субвенцію „Рольний Союз" на підставі внесеного до міністерства прохання, яке — як довідуємося —було дуже тепло „заопініоване" львівським воєвідством. „Сільський Господар" прохання взагалі не вносив.

ВЕЛИКА ПОЖЕЖА НА ЗАКАРПАТСЬКІЙ УКРАЇНІ.

В селі Худлово, ужгородської округи, вибухла пожежа, яка знищила ціле село і. 500 осіб залишилось без даху над головою. Чехословацький Червоний Хрест відкрив для погорільців окрему кухню, де жертви пожежі дістають двічі на день харчі. Цей Червоний Хрест видає заклик до населення складати жертви для мешканців погорілого села.

САМОСУД.

В селі Цеперові, львівського повіту, селяни в озлобленні на злодія Кароля Гуменчука напали на нього і почали немилосердно бити, а коли він утікав, парубки стріляли за ним і поранили його. Гуменчука арештовано, а з ним і парубків.

КОЛЕКТИВІЗАЦІЯ НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ.

З Риґи пишуть, що совнарком Радянської України видав наказ, що до кінця 1931 р. всі приватні хутори мусять бути зліквідовані і стати власністю комун.

В ПАРИЖІ ЗАДОВОЛЕНІ.

В Парижі викликало велике задоволення те гучне приняття, яке врядили в Америці французьким летунам, котрі перелетіли з Парижа до Ню Йорку. Вся Франція знаходиться в сильній екстазі радости й задоволення, що намір Коста так чудово виконаний. Міністер авіяції зложив ґратуляції в імени уряду й французького народу родинам Кости та його помічника Белонта. В цій цілі він відвідав доми обох летунів.

ЗДЕНЕРВОВАНИЙ ЖЕНИХ.

Дотепер знали ми, що молоді дівчата, йдучи до шлюбу, дуже хвилюються, часто плачуть і завдають родичам і молодому багато клопоту. Але ось у Ґлівіцах 23-літній жених Максиміліян Лессінґ попав у таке зденервування, що посварився з родичами й нареченою та підчас сварки застрілив наречену Анну Вернер, свою мотір, свого малого нешлюбного сина, а потім і сам скінчив життя самовбивством. У домі замісць весілля похорони 4 осіб.

ЗІЗД СЛАВЯНСЬКОЇ МОЛОДІ.

У Люблянї розпочався зїзд славянської молоді, в якому бере участь 100 делеґатів, між ними й Українці. Наради тріватимуть чотири дні. Предсідником вибрано Словінця Стелля. На відкриттю зїзду був міністер Югославії, Корошец.

ПЕРЕД 100 РОКАМИ В ПАРИЖІ.

Дня 27. липня 1830 р. паризька преса помістила відозву з закликом не платити урядови князя Поліняка податків за те, що він обмежив горожанські свободи й знищив свободу преси. Коли поліція увійшла до редакції і друкарень конфіскувати відозви й часописи, населення кинулось на поліцію і вийшовши на вулицю побудувало барикади й розпочало революційну боротьбу. Трицять послів зібралось поза парляментом на нараду й рішили покликати популярного республиканця, Ляфаета, на провідника невдоволених елементів. Другого дня 2 полки війська перейшли на бік революційного табору, що боровся проти Карла Х. Боротьба тревала кілька днів і дня 7. серпня палата послів 219 голосами проти 33 оголосила князя Орлеанського королем, який панував 18 років. Липнева революція, яка коштувала стільки жертв і залила вулиці Парижа кровю, була бунтом проти автократії і потоптання права й конституції. І хоч провідники цеї революції часто самі не мали ясної мети, то всеж ентузіязм революціонерів, їх порив до свободи одушевляли довгі роки цілу Европу і мали відгомін у революційних рухах усіх народів. Тепер републиканський табор французького народу урочисто святкує столітні роковини липневої революції, як важного етапу на шляху до перетворення Франції в конституційну республику. Роялістична преса освітлює липневу революцію як сліпий бунт відламу нації, який, борючись на барикадах у Парижі, сам не знав, чого хоче і, скинувши одного короля, вибрав другого, зовсім не ліпшого, як попередній.

БОЛЬШЕВИКИ ПРИЗНАЮТЬ НЕВДАЧУ ПЯТИЛІТКИ

ЦЕНТРАЛЬНИЙ КОМІТЕТ КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ ВИДАВ СВІЙ МАНІФЕСТ У ЦІЙ СПРАВІ.

МОСКВА (СССР). — Справа з виконанням пятилітнього пляну розбудови індустрії в Росії набрала такого характеру, що Центральний Комітет Комуністичної Партії звернувся до своїх членів і до населення радянщини зі спеціяльним маніфестом. В своїм маніфесті Комітет признає, що пятилітний плян розбудови індустрії в усіх галузях економічно-індустріяльного життя Росії не виконується вповні. В деяких індустріях всі пляни виконані лише 75%, а в багатьох лише 50% а то й менше. Особливо критично стоїть справа на сільсько-господарському фронті в галузі колективізації селянських господарств.

Як на причини невиконання програми пятилітки маніфест указує на брак дисципліни серед робітництва, на часті зміни ним фабрик, або взагалі на залишення роботи на заводах, на саботаж, на недбальство й брак технічного персоналу та кваліфікованого робітництва, на брак сирівців та інших засобів, потрібних для виконання пляну індустріялізації.

На закінчення маніфест кличе членів партії, симпатиків її та все населення Росії проявити максимум енерґії, запалу й раціональної діяльности над виповненням всіх програм пятилітки, бо інакше їй загрожує повний провал. Чека вже перевела арешти багатьох фаховців по сільсько-господарству та по ріжним індустріям. Всієї скількости арештованих не відомо, але серед опублікованих призвищ тих, які тепер знаходяться в арешті за „контр-революцію", подибується багато імен визначніших російських авторитетів та фахівців.

ЗНАЙШЛИ ВАЖНИЙ ЩОДЕННИК АНДРЕ.

ТРОМСО (Норвеґія). — Сюди привезли останки Андре та його товариша Стрінберґа. Ті кости, які вважали за останки третього члена виправи, після огляду їх лікарями, були визнані за кости полярного медведя.

Під сорочкою Андре на його спині знайшли дві невеличкі записні книжки, з яких одна є дуже важним щоденником, в котрому записана вся історія виправи та загибелі її членів. Виходить, що бальон осів на лід у віддалі 470 миль від північного бігуна. Причиною осіду було те саме, що спричинило загибіль повітроплава „Італія" — обмерзання ледом поверхні бальону, під тягаром якого він упав на лід.

Потім переповідається тяжкий марш по леді до відкритого моря й плавба на човні до Білого острова, де знайшли останки Андре та його товариша. Цей щоденник ще не прочитаний увесь. Останки Андре та Стрінберґа забере воєнний корабель до Швеції.

ЧЕНҐ КЛИЧЕ ДО ЗГОДИ.

ШАНҐГАЙ (Китай). — Ґубернатор Манджурії Ченґ, захопивши своїми військами частину китайської північної території, видав маніфест до китайського народу, в якім він закликає всі ворогуючі сторони нарешті прийти до згоди й припинити братовбивчу війну, щоби потім спільними силами звільнити китайську територію від ріжних ґрабіжницьких та комуністичних банд. В свойому маніфесті він не домагається уступлення Кай Шека зі становища президента републики й ґенералісімуса нанкінських військ, як думали раніще, що це він зробить. Але Ченґ говорить, що вина за дальше кровопролиття спаде на Кай Шека.

Кай Шек очевидно на цей маніфест не зважає, бо вже почав новий наступ зі 400,000 армією проти північних ґенералів.

ФРАНЦУЗИ НЕ ДАЮТЬ ВІЗИ НІМЦЯМ.

ФРІДРІХСГАФЕН (Німеччина). — На дванацять-моторовім літаючім човні ДО-Х мав летіти з Німеччини до Америки Моріс Дорнієр, брат інжиніра, який збудував цей літак. Тому, що літак мусить зупинитись в французькім порті Гавр, усі, котрі летітимуть на ньому, повинні мати французьку візу. Та несподівано французький консуль у Берліні такої визи не дав Морісови Дорнієрови на тій підставі, що він „дезертир" з французької армії. Дорнієр родився від батька Француза й матері Німки в Німеччині та вихований в німецькому дусі. Батько його еміґрував туди з Франції після французько-пруської війни в 1870 році. Французи вважають по кодексу Наполеона, що кожен залишається Французом, деб він не родивя від батьків Французів, а тому Дорнієр повинен був приїхати до Франції й воювати проти Німеччини.

Це нагадує другий факт, коли скоро по Великій Війні ґенерал Мольтке звернувся до французького консуля по візу до Франції, щоби там відвідати могилу свого сина. Консуль відповів, що дасть візу, коли ґенерал докаже, що він не командував полком на війні. Ґенерал заявив, що звичайно він не командував полком, але вважає нижче своєї гідности користуватися тепер французькою візою.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи", Montgomery 5—0498. Тел. У. Н. С.: Montgomery 5—1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

НОВИЙ ТРИЮМФ.

Французькі летуни Кост і Белонт записали в історії летництва нову велику подію. Їх лет з Парижа до Ню Йорку треба уважати великим досягненням. Тому саме заслугують вони на загальне признання з боку всіх народів.

Та їх успіх не є їхньою особистою власністю. З їх триюмфу користає не тільки наука, авіяція й людство, але в першу чергу Франція й французьке імя. Щаслива й цікава та Франція! Вона була на протязі своєї історії причиною найбільших воєн в Европі, але разом з тим вміла приміром переконати світ, що Німеччина являється найбільш мілітаристичною і воєнним духом просякнутою державою. Франція могла плакати, що вона знищена цілковито війною й вимовлятися від плачення довгів, а разом з тим мати в короткім часі по війні у державнім скарбі найбільше золота з усіх держав світа. Париж може бути центром, де чужинці витрачують гори золота, коли сам французький нарід являється найбільш ощадним з усіх народів світа. Знову французькі учені доказують чудес у своїй витревалости й своїй посвяті, а французькі державні мужі є живим приміром великого французького патріотизму. Французькі летуни Нунжесер і Колі гинуть в безвістях океану, але хоч фахова урядова опінія заявляється проти дальших летів, рішаються на нього два другі воздушні герої, бо не хочуть допустити, щоби „Солодка Франція" була й на тім полі позаду інших. Тому вправляються, розважають, обчисляють і довго й солідно приготовляються, щоби таки мати успіх.

А коли до довгої й витревалої праці долучилися знання, досвід і відвага, осягнено нарешті небувалий успіх. А успіх рішає і триюмфує. Те знали добре летуни. Тому використали вони ту свою щасливу хвилю відразу для пропаґанди свого рідного краю. І тому привезли з собою поклики: **„Їдьте відвідувати чудову і солодку Францію"**, покликуючися ще й на Тому Джеферсона, котрий мав сказати, що кождий чоловік має дві батьківщини: свою власну і Францію.

Все те видавалося би чудним і дуже бизнесовим. Але не разить воно в таку хвилю, коли тут витають геройських летунів. Їх триюмф здобуває Франції більше прихильників ніж томи пропаґандистичної літератури. І розумно вони поступають, що цей триюмф використовують для свого краю. Вони поступають як розумні, відважні й патріотичні люде й як добрі бизнесмени.

ДО ШКОЛИ.

Зараз по „Дни Праці" почалися вписи в публичні школи. Міліони дітий підуть туди з примусу, бо американські закони постановляють, що кожда дитина має відбути певне число років шкільної науки. Про тих дітий сказати богато не можна, бо як довжина так і зміст їх науки встановлені законом.

Інакше мається справа з тими дітьми, що вийшли з віку, приписаного законом для примусової науки. Богато з тих дітий певно піде до праці. Декотрі підуть до праці, бо до дальшої науки не надаються. Декотрі підуть до праці, бо іншої дороги не знають; вони знають шкільний примус до певного віку, а відтак працю. Сих певно не богато. Діти, що виходять з американських шкіл, знають, що по скінченню публичної примусової школи молода людина може піти вчитися дальше. Їм у школі говориться, що наука отвирає поле для кращого життя, чи то до більшого приходу, чи до більшого впливу, чи до більшої независимости, чи до більшої нагоди зробити щось доброго або великого для людства. Находяться також і такі діти, які знають про сю дорогу науки; але волють вчитися від життя, не з книжки, з праці й боротьби.

Родичі таких дітий, що виходять з віку примусової школи, находяться часто перед тяжким питанням. Що їм робити? Куди повести своїх дітий? Чи заставляти їх до праці, чи слати в школу? Таке питання стоїть не тільки перед богато іміґрантами, але й перед богато вродженими Американцями. Певна річ, що вроджені тут Американці будуть розвязувати се питання інакше як ріжні іміґранти, але розвязувати його вони теж мусять.

Серед Американців, на загал кажучи, широко поширене поважанне до науки. Один американський письменник, пробуючи відповісти на питанне, що се таке Американець, по чому пізнати Американця в практичному життю, прийшов до переконання, що між іншими характеристичними признаками Американця велике місце займає поважанне до навчання. Він показує на тисячі шкіл, публичних і приватних, нижчих, середних і висших, і каже: „Се значить, що американський народ вірить у набуванне інтеліґенції з такою скорістю, на яку його стати, та відкидає все те, що не годиться з сим становищем. Можна сказати, що в американському життю освічена людина дає собі раду як слід". Природно, що такий народ буде справляти свої діти до висших шкіл, навіть хочби діти сього не хотіли. На се показують оголошення ріжних шкіл у газетах і журналах. Обезпечення шкільних оплат для дітий дорогою асекурації.

Однак попри сей загальний настрій існує ще другий, який не добачує зі шкільної науки таких благодатий, ні грошевих, ні інших, яких пересічний Американець сподіваєся. Через те й серед Американців родичі часто держаться одної думки, а діти другої. Одні стоять за школу, другі за „практику". І Американцям нераз приходиться перти дітий кудись, куди вони не хочуть іти. І Американці нераз повагою батьківської власти, що деколи рівналася примусови, заводити дітей до школи чи від школи. Висліди такого впливання не все були корисні. Часто дитина, пішовши за голосом своїх родичів, добувала собі успіх у життю, але все життя проклинала ту хвилю, коли вона піддалася родичівському наказови. В Америці можна стрінути славних лікарів, котрі в приступі щирости кажуть, що вони чулисяби щасливіші, якби були механіками, і є механіки, які й посивівши мріють свої діточі мрії про те, як стати лікарями.

Через спостереження таких фактів люди приходять до переконання, що заставляти дитину силою йти до висших шкіл або до праці, не порадно. Хочби дитина послухала батьків, хочби навіть добула собі успіх, мимо сього вона не буде щасливою людиною. Почуття внутрішного вдоволення зі своєї праці важніще, як гроші, впливи, слава. Тому розумні родичі лишають дитині до вибору, чи вона має іти до висшої школи, чи до праці. Що би дитина не вибрала, родичі за те її не ганьблять. Родичі її не критикують, як дитина вибере науку та заставить родичів видавати богато гроша. Вони й не критикують дитини, як дитина вибере відразу працю, хоча на погляд родичів вона повиннаби піти в школу. Родичі мають пошанованне до внутрішного почуття дитини. Вони її заохочують на тій дорозі, яку дитина собі сама вибрала.

Се не значить, що дитину покидається без ніякого проводу, без поради, що дитині кажеться рішати важне питанне життя без належитого підготовання. Хоча родичі не заставляють дитину йти кудись против волі, вони все таки подають дитині всі дані, на основі яких дитина має зробити собі свій вільний вибір. Вони показують їй усі користи і всі трудности з науки з одного боку, та всі користи й всі трудности праці з другого боку. Батьки представляють дітям, які користи дитина буде мати чи в грошах, чи у впливі, чи з внутрішного вдоволення з науки, а які користи з того, що сейчас підуть до праці. Вони їм представляють, які трудности ждуть їх на одній дорозі або на другій дорозі, сейчас чи пізніше.

Родичі представляють їм усі факти, які вони знають, так як вони знають. Певна річ, що вони всіх фактів не знають. Певна річ, що навіть уроджений Американець усього не знає про американське життя. Та всього дітям не треба. Вистарчає, як батьки дадуть дитині факти так, як батьки їх бачать, щиро, без облуди, а так просто, якби вони радили самим собі. Коли родичі будуть поступати щиро, то вони й самі дечого навчаться. Вони побачать у себе самих нахил радити після своїх старих привичок, привезених зза моря. Коли Американець має може аж забагато довіря до висших шкіл, то іміґранти (з виїмком Німців і Жидів) мають його відай замало. Зерез те іміґрантам треба дещо темперувати свою нетерпеливість з довшого навчання, як Американцям требаби дещо темперувати своє поважанне до шкільної, книжкової науки.

Українські іміґранти, розбираючи се питанне з дітьми, можуть показати дітям на велике запотребованне української іміґрації в інтеліґенції. Як укранська іміґрація певно не терпить і ще довго не буде терпіти на надпродукцію інтеліґенції.

Позза тим однак спокійне, щире, поважне розбиранне справи з дитиною переконає дитину про прихильність родичів та наповнить дитину поважанням і довірєм до себе, якого їй треба, куди вона не пішла би чи сейчас до праці, чи наперед у висшу школу.

НА ТЕМИ ДНЯ.

ВСІ БРЕШУТЬ, ЛИШЕ МИ НІ!

Таке виписують у своїй нюйорській комуністичній рептильці новоявлені москвофіли. Вони зі шкіри пнуться та стараються доказати, що лише вони правдиво освітлюють життя на Радянщині, хоч фактично вони зовсім його не висвітлюють. В тих московських посіпак більше турбот про світову революцію, яку Москва хоче викликати для поширення російського імперіялізму, ніж про життя українських народних мас під канчуком Москви.

Сама комуністична преса в Росії пише про „невдачі" по пляні пятилітки, про тяжке економічне життя селянства та робітників, уже десять років своїх невільників потішає, що „скоро буде ліпше", а нюйорська рептилька пише, що в радянщині вже тепер рай. Вертаються до Америки ріжні відвідачі радянщини й переказують свої враження, а ясновидці з нюйорської москвофільської комуністичної ґвардії пишуть, що розкази очевидців це брехня.

Еміґранти з Великої України тисячами одержують листи від своїх кревних, які пишуть про страхіття тяжкого життя в радянщині, а комуністичні посіпаки з Ню Йорку кажуть, що то брехня в листах, хоч вони добре перечитані комуністичною цензурою. Дурні цензори в Росії не можуть запросити чекістів з третої вулиці, а то вониб показали, як треба цензурувати чужі листи й викривляти правду!

До редакції „Свободи" прийшов бувший активний член комуністичної партії в Америці, який також був тут комуністичним москвофілом, поки не поїхав до рідного краю. Тепер видужав від своєї хвороби москвофільства й комунізму та став українським самостійником. Чекісти з третої вулиці хочуть знати його призвище, бо таких, що покинули комуністичну отару в Америці, вже так багато, що вй догадатися не можуть, хто це міг дати „Свободі" інтервю. Комуністичні ясновидці кажуть, що такої людини зовсім не було. Кажуть брехня тай усе, бо слова: правдивість і справедливість уже давно викреслені зі всіх комуністичних словників.

ПОЛЬСЬКА БЕЗЛИЧНІСТЬ.

Станіслав Ґрабський містить статтю в „Львівському Курєрі Поранному" про те, як він зіґнорував домагання Ллойд Джорджа, щоб армії Галера не вживати проти Українців. Далі він безсоромно розповідає, як польська камариля з ріжних партій ділила між собою ролі, хто з них і як мусить обдурювати опінію закордонних держав, щоби скрити дійсні польські наміри.

Нарешті він викриває, що договір з Петлюрою був лише бажанням добитися признання зі сторони Українців права Польщі на українські землі в межах польської держави 1772 року. Коли такий договір Петлюра підписав, то тоді вже не було потреби воювати Польщі за Україну, а треба було миритися з большевиками в Ризі й ділити українськ землі між Польщею і Московщиною.

Каже Ґрабський, що Пілсудський говорив йому, що він не дозволить Петлюрі виступати на міжнародному полі в імени самостійної України. Це, здається, одинокий випадок, коли Пілсудський своє слово супроти Українців щиро додержав.

КАЖУТЬ, ЩО ЦЕ БОРОТЬБА ЗІ ЗЛОДІЯМИ.

Прокуратор Бруклина, частини міста Ню Йорку, видав наказ, щоби всі злодії за 48 годин покинули Бруклин, бо інакше вони будуть арештовані. Цікаво, що прокуратор цим признає, що він і поліція знають злодіїв та до певного часу толерують їх. Властиво толерували до того часу, поки злодії не почали вбивати один другого.

Далі прокуратор каже, що йому нема діла, якщо злодії переселяться в інші частини Ню Йорку, бо то не його район. Це мабуть називається в прокуратора „кооперацією влади в боротьбі зі злочинцями". Коки так будуть „кооперувати" між собою всі представники влади, то „нещасливим" злодіям доведеться мати в кождій частині Ню Йорку свої помешкання, щоби оселятися в них, поки влада не накаже їм за 48 годин вибратися геть в другий район.

А поки до такого наказу прийде, то вони можуть робити своє діло, хоч влада й знає їх „окюпейшен". Цікава система боротьби зі злодіями, але не знаємо, наскільки вона приємна для тих, на кому злодії випробовують свій „експірієнс"?

Д. МАРКОВИЧ.

„ВЕСНА"

(Малюнки з життя 1870-тих років).

(9)

Одмова була: „здорова, а прийти не можу". Ціла буря у серці: „чом не можу"? Ні, вона напевно слаба і не хоче сказати. Праця валилася його з рук, пропав у нього сон, їсти не може і страх, щоб не стратити її, мучив його. Він уже не обманював себе, бачив, що любить її, любить без краю. І нічого йому не треба: тільки її побачити, одну хвилиночку, хоч у щілинку глянути...

Голова горить, серце бється нерівно: то затихне і страх бере, то застука без міри і жар обхопить усього. Він побіг до річки, кинувся в неї, добре скупався і неначе полегшало. А образ її стоїть перед ним; як жива, дивиться на нього синими очима приязно, мило, розум світиться у сих чудових очах; личко чарівне, біле, а губоньки — як яґоди — розкрилися і видні білі маленькі, рівні зубки і з ротика ллються ласкаві слова. Ох, Боже, колиб з сих чарівних уст вилетіло слово, одно слово: люблю, кохаю. Але, дурню, дикуне, як сміє він навіть думати про се?... Хіба се його діло? Хіба така свята, напевно свята, може кохати по людськи, по земному? Дурень і більше нічого: Надя — і люблю?! Сміх з дурнем! Так він себе умовляв і сам себе дурив, і чув, що й свята може кохати, і вірив, і надіявся, і лаяв себе і розхолоджував.

VII.

На третій день він уже зовсім ослаб, дві ночі без сну, турбота, сумніви, жаданнє бачити її —, одняли сили і він не міг робити, а не заставши Наді у бібліотеці, узяв книгу і пішов у парк.

Забрався у саму гущавину, сів на ослончику, поклав книгу на стіл, обперся ліктями і підтримував руками голову. Дивиться у книгу, читає, силкується читати — й нічого не розбере. Примушує себе читати...

А зза кущів йшла тихо, ледве торкаючись землі, Надя, бачила його і йшла все хутче і хутче; ще кілька кроків — й вонаб була коло нього. Він підняв голову, побачив її і як несамовитий кинувся до неї; ухопив за руки, стиснув їх, дивився у миле лице, в очі і не міг слова вимовити.

— Слаба була? Як... як здоровлє?

— Ось, як бачите, однімаючи руки промовила Надя: вона пополотніла і голос її тремтів.

— Щож було з вами?

— О, зо мною було богато дечого, богато я пережила, три роки за сі три дні...

— Щож?... Щож таке було з вами?...

— Колинебудь пізніше розкажу, а тепер не треба питати... Ну, а ви що робили? Я дивилась у бібліотеці — там 5—6 книг розкриті... і подивившись на нього і побачивши, як він за ті 3 дні змарнів, — додала: ви мабуть не здужаєте? Як же ви себе почували, що ви робили? — і вона зтиха поклала свою руку на його руки.

Голос ніжний, ласкавий, доторкненнє до руки зразу його розмякшили, якесь дитяче слабе почуттє обхопило його і він неждано для себе заговорив:

— Як я себе почував? Я думав, що вас уже немає, я не жив, а мучився, тілько думки було про вас, вами я жив і окрім вас ні про що недумав, — сказав, злякався і зразу замовк.

— Далі, далі — кажіть, хвилюючись пошепки промовила, — але він мовчав, зтих, важко дишучи, опустивши голову...

Надя зняла руки, положила йому на голову, повернула її до себе і дивлячись просто у вічи, тихо промовила:

— Ну, далі... далі, далі що? Любиш? Кохаєш мене? Боїшся спитати, чи я люблю? — нахилила його голову і поцілувала у лоб.

— Угадала?

— Угадала: люблю, кохаю страшенно! немає слів, як кохаю... А ти? Промов, хороша, мила, я хочу чути те чарівне слово.

— Люблю... тихо, уся почервонівши, прошептала вона.

— Сьогодня для нас день святий. У мойому життю перший і... і... може останній... Прошу тебе, нехай тая святиня такою зостається, щоб нічого брудного не було в наших відносинах... Ми мусимо бути так як і були... — говорила вона бажаючи говорити спокійно, але була зхвильована і голос її тремтів, як струна музична, ласкаво...

— Звичайно так — се й моє перше кохання; справді святий день...

— Я хотілаб сей день провести чисто... Хотілаб, щоб наша розмова не тичилась ні до науки, ні до людей і їх горя, а булаб тільки можлива свята, чиста як наші душі, щеб хотіла... і замовкла.

— Чогоб хотіла? усе, усе зробимо.

— Хотілаб... тихо і засоромившись провила Надя — щоб ми сей день до вечора провели денебудь не тут, денебудь на березі річки, чи у лісі. Щоб проста і чиста сама природа, квітки, травиця і пташки були серед нас і ми серед них... Правда, як ідилістичнo? Правда, кумедно? Ти не смієшся?

— Крий Боже!... Так, і так се ти дуже добре придумала. Ідемо зараз до річки, а там я сам повезу мою кралю у ліс...

За хвилину вони у двох йшли на берег великої річки.

Маленький „стружок" (човник) нісся стрілою від сильних махів весла Семена. На кормі без капелюха, що лежав тут же, сиділа Надя. Її світле лице все сяло радісним усміхом. Очи глибокі, як море, дивилися на Семена і ласкаво обливали його світом кохання. А Семен люто гребе... Ціла буря в його душі: і радість безмірна і таємний страх перед чимсь невідомим, й щось ніжне, мягке, бентежили його. Семен гребе, а коли очима вскине і його очи стрінуться з очима Наді — обоє усміхаються, щось тепле розливається в серці й душі... От і ліс.

Семен направив човна на беріг, але він був такий піскуватий, що човен став за 3 сяжні до сухого берега.

— Я зараз ускочу у воду і витягну човен — промовив він.

— Ні... ні... за що! я з тобою у воду і побреду...

Він стояв у воді, а вона йшла човном і тілько що хотіла ступити у воду, як Семен ухопив її на руки і як малу дитину поніс.

— Ай, Ай. Що ти робиш! — скрикнула і з жаху ухопила його за шию.

Він чув її лице коло своєї шоки, виніс любу свою; своїм молодим тілом вона приторкалася до нього, і... і... він загубив розум. Усе перед очима його закрутилося; він стискав її до себе і, ставлячи на сухе, впився губами в її уста...

Надя похитнулася, ставши на землю, і трохи що не впала. Семен її підтримав. Вона уся червона на виду, тяжко дихала і очи її здивовано широко дивилися на нього, докірливо дивилися...

А Семен блідий як смерть, увесь тремтючи, як у пропасниці, дивився у землю.

— Семене! Семене! На що се? А я-ж просила...

— Прости... прости і не нагадуй. У друге — сього не буде. Моє слово вірне.

Хмарка набігла на її лице; і їй прикро було і жаль його.

— Я розумію, що се мент такий, що голову трохи закрутило. Вірю, що сього не буде... Помиримось... і вона подала руку.

Вони подалися до лісу і яку вели там розмову, як одно на одного подовго дивилися, і як себе почували — про те ліс роскаже, травиця прошелестить, пташки проспівають — бо вони усі спочувають коханню, люблять кохання, приймають його щиро, витають...

VIII.

Надя зранку була уже у бібліотеці, але Семена не було. Вона турбувалася, Бог-зна, що у голову лізло: і те, що він міг образитися за її холодні відносини, й що його могли завезти кудись, починаючи з тюрми; що може він, сидячи на гребках, розгорячився і міг застудитися і заслабнути. Вона брала книжку, передивлювала її, кидала і очей не зводила з брами. Тілько у 12 годині він прийшов, увесь червоний, видимо, що йшов далеко, хутко.

(Дальше буде).

ПОДЯКА.

Я нижче підписана складаю щиру подяку Головному Урядови У. Н. Союза за уділення запомоги мому мужеви, С. Мандзякови, 75 долярів з фонду запомогового.

Хай живе і розвивається У. Н. Союз.

Марія Мандзяк,
Нантікок, Па.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ВІДПОВІДЬ НА СТАТТЮ І. БОНДАРЯ В СВОБОДІ Ч. 203.

Шановний Добродію Бондар! Я в попередній відповіді писав виразно, що розумна критика, слушні зауваження помагають. Але така критика, як пан Бондар подали у Свободі ч. 203, нічого не помагає, а тільки вносить замішання між ріжних людей і шкодить, а не помагає добрій національній справі. Найдеться много людців, лівих й правих, котрим така критика (безпідставна) як раз на руку й вони будуть кричати: слава панови Бондареві! Одначе це тільки ті, (пяки, картограї й скрайно ліві), котрих пан Бондар так обороняє й здається до них належав або належить. Колиб з ними „сервус" не тримав, то й їх не боронив би.

Щодо виховання молоді, пане Бондар, то це не те, що на бочку обручі набивати, а потім самогоном налляти. Нам потрібно молодіжи здорової й тверезої. Відносно того, буцім то я всіх батьків називав пияками, це велика брехня! Бо на кождих лекціях і промовах я говорив, що не всі є пияками и картограями, а більшість є порядними родичами, котрі стараються виховувати своїх дітей на добрих синів України, як рівнож на добрих горожан Америки. Отже для такого поважного критика не слід брехати й перекручувати мої промови, а треба самому було бути на моїх промовах і не писати цього, що баба Параска казала.

На кождій лекції я говорив дітям, щоб любили своїх родичів й шанували за те добро, яке їх родичі їм роблять. Бо коли будуть слухати родичів, то не будуть так бідувати, як їх родичі. І ця критика торкається не тільки мене, але і тих родичів, котрі посилали своїх дітей до школи й помагали, щоб та школа розвивалася й вони мають більше право сказати й критикувати ніж пан Бондар. Відносно творення балєту, то пан Бондар не розуміє творення. Бо не тільки балєт твориться, як музика написана, а твориться балєт, щоб до него музику написати. Як п. Бондар не вірить мені, хай запитає нашого славного композитора Ярославенка у Львові.

Рівнож п. Бондар неправду пише, що нібито я був проти зорґанізування клюбу в Ню Йорку. По закінченню школи були скликані збори батьків, де був зорґанізований клюб за моїми порадами. Дальше до клюбу я не мішався, тим більше, що школа була закінчена й я виїхав на провінцію. На це може більше відповісти заряд клюбу.

Щодо поведення з дітьми, я можу з радістю підкреслити, що ніколи за кілька років свого учителювання я не вдарив жадної дитини. А коли й поступав строго з деякими учнями й виключав їх з лекції або й цілком звільняв, то це тому, щоб ті учні не перешкаджали учням добрим, котрі прийшли до науки, а не бавитися післали їх родичі до школи. Чи може дописувач хоче мене научити, як деякі учителі беруть дітей на коліна й гладять по головці, а пізніше ту саму дитину хапає за шию й трясе нею аж очі вилазять. Або такий приклад: приходить учитель і кладе на стіл велику палицю, капшук з тютюном, і каже, щоб учениця скрутила й запалила йому циґаретку. Я таким учителем не буду. Для мене дорогі були діти й ті батьки, котрі посилалали своїх дітей до мене на науку.

Пишите, пане Бондар, що мені тяжко зорґанізувати другу школу по закінченню першої. Алеж мене не було ще в Америці, коли в Ню Йорку на 6-ій і 7-мій вулиці було около 600 дітей, де було 5 учителів, шкільна рада (а може й пан Бондар там були), то я хотів би запитати, де ті школи і де учні?! Видно, що своєю методою й педаґоґікою (умілою) допровадили до того, що не маєте ані одної великої школи, хотяй би такої як я мав.

Відносно капральства то пан Бондар мусить знати (коли береться писати про педаґоґіку), що в школі мусить бути послух, дисципліна й порядок, інакше замісць учнів добрих вийшлоб противно.

Пан Бондар посилає мене до Гайворонського, щоб запитатись, як тяжко орґанізувати і що пан Гайворонський богато й дуже тяжко працює й що він то хотів затягнути мене до музичного товариства. Покищо я не мав ще жадного запрошення від музичного товариства, хоч підчас Шевченківського Свята я післав зі своєї школи 100 зорґанізованих учнів разом з батьками, значить, що я знав, що таке товариство істнує й що я до нього ставлюсь прихильно. Отже пан дописувач починає з того боку, що мішає й хотів би зробити незгоду між мною і паном Гайворонським, що власне є шкідливе для українського мистецтва.

Дальше можу запевнити пана Бондаря, що зі мною так не буде, як з іншими, бо я працюю не для слави, не для наживи, а зпевністю віри в силу й свідомість українського народа. Тяжкий шлях, по котрім я йду, але мене ніхто з цього шляху не зібє, бо це шлях український і другим шляхом, по котрім ідуть інші, я не піду! Українського народу й українського імени не відречуся, хоч би п. Бондар ще сто дописів-критик написав. Я буду робити укранську роботу стільки, скільки моїх сил, для українських дітей, їх батьків і для України.

На закінчення своєї критики пан Бондар хоче, щоб любили мене й поважали, але таке желання може пан Бондар затримати для себе.

Я тільки скажу нашу народну пословицю: „Ще ся той не вродив, щоби всім догодив". А громадянство хай само розсудить, хто більше розбиває: чи ви, пане, своєю критикою, чи я реальною роботою.

В. Авраменко.

С. М.

СОНЦЯ ПРАГНУ — ЖИТИ ХОЧУ.

Закрилося сонце
Густою хмарою
Непроглядною,
Краплинки дощу
Падуть і ллються
Мовчазливо,
Повільно-ліниво...
А в душі моїй
Так тісно сумовито,
Так мрячно і сердито
І темно, непромінно,
Дисгармонійно.

—o—

Залягло там тяжкою мар[illegible]
Безнадійною і безбарвною,
Неначе хмарний день.
Тільки сум дзвонить
Дзень — та — дзень...
Мертвецьким голосить тоном,
Немов проклоном...

—o—

Розкрийся, небозводе,
Дай сонця луч мені,
Один лиш промінь!
Глухий той гомін
З душі і з серця прожени!
Вітре, дихни,
Най прояснить час будучини,
Відблеск давний — весни!

—o—

Ох, мряки темні дня,
Осінні понурі ночі, ...
Не клійте очі
Ще молодого життя!
Далекий ще бо шлях
Передімною,
Не крийте його тьмою
Мрачною, дощевою!
Понурі дні і ночі.
Я блеску життя,
Ясного дня,
Я сонця прагну,
Я жити хочу!

ПРО СВІТ І ВСЕСВІТ

(Подав **Михайло Зиньо** з Петерсон, Н. Дж.).

(3,

Коперник перший пізнав, що всі замотані неправильности в бігу планет дадуться виснити зовсім просто і природно без жадних епіциклів, коли в середину світа поставити замісць землі сонце. Так він і зробив. Після Коперника всередині находиться сонце як тіло центральне, а довкола нього обігають по кругових дорогах всі планети не виключаючи і землі, в слідуючому порядку: Меркурій, Венера, Земля, довкола якої кружить Місяць, а поза Землею Марс, Юпітер і Сатурн, Густий рій планетоїд межи Марсом і Юпітером, як рівнож і дві послідні планети, Уран і Нептун, ще не були за часів Коперника знані, тому він про них і нічого не згадує. Оборот небесної кулі разом зі всіма звіздами є лише позірний, а повстає наслідком того, що в дійсности земля обертається з одностайною скоростю з заходу на схід довкола своєї оси, яка спливає з осю світа раз за 24 години.

Хоч та система Коперника далеко перевисшила всі дотеперішні, то мимо того не була вона ще викінченою, бо приміром не виснювала явища, чому сонце й місяць в зимі більші, а літом менші, ні не усувала зовсім епіциклів. Тому ще і та система потребувала дальшого доповнення, поправок і модифікацій.

Головна заслуга в дальшім удосконаленню Коперникової системи належиться Кеплерови. При своїй праці користувався він великим матеріялом, зібраним Тихоном де Браге на протязі кількох десяток літ при обсервації планети Марс. По докладнім розслідженню цілого матеріялу Кеплер відкрив три закони, які з великою точністю вияснили всі механічні явища нашої соняшної системи.

Перший закон: Дороги всіх планет довкола сонця не є кругами, як казав Коперник, але еліпсами, які однак не богато ріжняться від кругів. Сонце не знаходиться в середині сих еліпс, але в однім з їх огнищ.

Другий закон: скорість, з якою планета порушається довкола сонця, не є одностайна, але зміняється з її віддаленням від сонця так, що луч, який сполучає сонце з планетою, описує в однакових часах однакові площі. Отже скорість планети є найбільша тоді, коли вона находиться найближче сонця, а найменша тоді, коли планета є найдальше від сонця.

Третий закон відкрив Кеплер доперва пізніше, коли порівнав віддалення поодиноких планет від сонця і часи їх обігу. Показалося, що квадрати часів, яких дві планети потребують до обігу довкола сонця, маються до себе так, як треті степені їх віддалень від сонця.

Тими трома явищами вияснювано механічні явища Коперникової системи. Бракувало йому ще душі, — а іменно треба було ще вияснити, яка це сила жене від віків всі планети довкола сонця.

Тут допоміг своєю думкою Ісаак Нютон. Кождий з нас знає сей примітивний факт, що коли якунебудь річ пустити вільно з руки, вона сейчас паде на землю. Чому се так? З отсего примітивного факту Нютон прийшов до того висновку, що кожда річ, вільно пущена з руки, паде тому на землю, що земля має в собі ту дивну силу, що всі річи притягає до себе, подібно як магнет притягає дрібні кусники заліза, і що та сама сила змушує місяць обігати довкола землі. Але не лише земля має в собі ту дивну силу, а мають її рівнож і всі тіла небесні, як сонце, місяць, планети і сталі звізди. Всі вони взаїмно притягаються і що саме та сила є тою пружиною, яка змушує місяць обігати довкола землі, а землю і планети довкола сонця. Дорогою обсервації і експерименту дійшов Нютон до того, що та сила є тим більша, чим більші є маси небесних тіл, а тим слабша, чим більше є їх взаїмне віддалення. Нютон доказав рахунком, що це дійсно тасама сила жене місяць до обігу довкола землі, якій підлягає і падучий камінь.

Доперва тепер викінчено Коперникову систему в цілій повні і доперва тепер можна було вияснити всі замотані неправильности. Нютонів закон взаїмного притягання, званий інакше законом всесвітньої ґравітації, став душею небесної механіки, фундаментом новочасної астрономії. Рахунком дадуться з сього вивести всі три закони Кеплера, з нього виводиться і ним пояснюється всі дальші скомпліковані рухи земської оси, як прецесію і нутацію. На його основі обчислювано і обчислюється тепер затьміння сонця на тисячі літ взад і наперед з точністю одної секунди.

Колиж астроном Гершель при помочі далековиду найшов поза Сатурном ще дальшого товариша нашої соняшної системи, Урана, показалося, що ся нова планета виказує в своїм обігу заворушення, які не давали вияснитися впливом жадної з дотеперішних знаних планет. З тих рухів прийшов французький астроном Леверрієр до того висновку, що поза Ураном мусить бути ще одна планета, яка силою свого притягання спричинює в обігу Урана заобсервовані заворушення. Взявши за основу ґравітаційний закон Нютона, він обчислив, яка велика мусить бути тота планета і в котрім місці на небі її треба глядіти, і повідомив про се астрономів в Берліні. І справді новочасна астрономія святкувала тріюмф своєї побіди, коли Ґалле і Адамс у Берліні звернули далековид на вказане Леверрієром місце небі, ще того самого вечера найшли найдальшого члена нашої планетарної системи, Нептуна. Побіда ґравітаційного закона була очевидна, так що сміло можна було сказати, що се є один з найточніших законів природи.

Та настали нові часи, а з ними нові, удосконалені обсерваційні методи і удосконалені астрономічні інструменти. Показалося, що аби тоті факти вияснити, треба з ґрунту змінити наші дотеперішні погляди на простір і час. Замісць абсолютного часу і абсолютного простору треба завести релятивний час і релятивний простір, що треба покинути нашу дотеперішну Евклідову ґеометрію, та що треба залишити і клясичну механіку, заложену Нютоном, а збудувати нову механіку, релятивістичну, а доперва на їх основі будувати новий релятивістичний погляд на світ, як то зробив Айнштайн в своїм прінціпі релятивности. А про це поговоримо иншим разом, бо виклад про ті найновіші здобутки науки вивів би нас далеко поза межі нашого короткого нарису.

(Конець).

Наталка, гарна дівчина, старається дістати посаду. Директор каже їй писати на машині, на пробу. Коли написала, директор перечитав і каже:

— Боже мій! Чи ніхто ніколи не дивився на ваші помилки?

— Ні, лише на мої ноги.

—o—

Судця: Чи ви вже були карані коли?

Обвинувачений: Так. Тому шість літ у купелевому заведені вкрав я штани.

Судця: А з того часу?

Обвинувачений: З того часу я ще не купався.

—o—

Вміє відчувати думки.

При столі юнак хоче похвалитися сусідці: — Знаєте, пані, я все вмію докладно відгадати, хто що думає.

Сусідка: Ах, коли так, то я вас дуже перепрашаю.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЗА КУЛЬТУРНІ РЕКОРДИ.

Практика останніх літ виказує, що нашими співацькими чи танковими публичними виступами перед широкою американською публикою здобуваємо собі поволи гарне імя. А коли так далі поступатимемо, то українське імя буде тісно звязане з українською культурою, з усім, що гарне й естетичне.

Над тим нам треба застановитися і працювати в тім напрямі далі, постійно й систематично, бо це буде великою пропагандою для української справи взагалі.

Нам, американським Українцям, доводиться тут найбільше протестувати проти Поляків та виказувати їх некультурне поведення супроти Українців на наших землях під Польщею. Я бачу, що ті наші змагання стрічаються з щораз більшим зрозумінням з боку Американців. Вони тут на місці переконуються, чи Українці є культурним народом. Вони пізнають добре й Поляків. А дійсно таки не мають Поляки чим гордитися, коли переглянемо бандитські рекорди з Шикаґа чи Дітройту. Повно там польських імен. Або берім наш стейт Месечусетс. Недавно Поляк Ґрабський замордував тут на фармі своїх старих краянів Стефановичів, котрі змилосердилися над його бідою і приняли до себе до хати та дали йому пристановище, та ще й фарму обіцяли по смерти йому записати. Та Ґрабовському було задовго ждати, заки вони помруть природною смертю, тому зглядив їх сам зі сівта.

Знову Поляк Звікер забив недавно свою молоду жінку. Або, як подають американські часописи, молода, 18-літна польська дівчина вкрала у матері $990, які були призначені на виплачення хати. Вкрала й втікла з дому, а поліція не може її відшукати. Це тільки події останніх тижнів.

Подаю це на те, щоб Українці знали, що такими „рекордами" не можна принести слави імени свого народу. Нам треба дбати про моральне виховання нашої молоді, а самим бути приміром культурного й морального поведення.

Н. Давискиба.

Бостон, Масс.

РОЗВОДИ У ПТИЧОМУ СВІТІ.

Ми помиляємося, коли думаємо, що в птичому світі панує велика згода і мир — в противенстві до людського роду — досмертна вірність. Пильний досліджувач пташачого роду знає радше, що подружа кождого птаха взагалі тревае коротко та що розвід у життю птиць є звичайним явищем, а навіть часто повторяється. Цікаві подробиці на те подає нам один природник, приятель пташачого світа. Він із кількома своїми учениками приглядався кільком воловим очкам, які побудували були собі гнізда недалеко його хати. Волові очка двічи до року висиджують молоді. І ось той природник ствердив, що подружі звязки тих птахів не тревали навіть один рік, лише з правила за кождим разом, як зближався час парування і висиджування, заключували нове подружа. Доки молоденькі пташата були ще маленькі і безпомічні та потребували помочі родичів, родичі оставали разом, але потім знаходили собі інші пари та виховували нове покоління.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

БРІДЖПОРТ, КОНН. Тов. Українська Січ, від. 59, повідомляє всіх своїх членів і членкинь, що місячні збори відбудуться в суботу, 6 вересня, в годині 7.30 вечером, в гали церковній, 34 Beach St. Проситься не забути, а прийти на час. Довгуючих членів проситься прийти і вирівнати свої залеглости, бо в противнім разі будуть суспендовані. — Йосиф Підлуський, предс.; Іван Глива, секр.

ПЕТЕРСОН, Н. ДЖ. Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 64, повідомляє своїх членів, що місячний мітінґ відбудеться в суботу, 6 вересня, в годині 7.30 вечером, під ч. 435 Main St. Взивається довгуючих вирівнати залеглі вкладки, бо в противнім разі будуть суспендовані. Проситься явитись на час, бо маємо важну фінансову справу до вирішення. — В. Матвіяс, секр.

— Ти за ціле своє життя не мав ніякого успіху!

— О, перепрашаю, я вже двічі з успіхом щеплений!

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ.

На фармі Антона Маланчука було де-кілька родин на вакаціях, куди і я загостив на відпочинок. Дня 15. серпня були уродини пані Анни Сивець і як гості довідалися, то принесли до обіду квіти та деякі подарунки. Тоді звернувся я до присутних з пригадкою, що при того рода сходинах ми звикли памятати на Рідну Школу та УВО. Громадянин А. Маланчук, урадуваний, що на його фармі случилась така нагода, дав $5 на Рідну Школу і $5 на УВО. За ним пішли інші, а то: С. Дембицький $5 на Рідну Школу і $5 на УВО.; Юрій Гайовий $2.50 на Рідну Школу і $2.50 на УВО.; Мелапія Воробець $2.50 на Рідну Школу і $2.50 на УВО.; Анна Сивець $5 на Рідну Школу; Пелагія Дембицька $2 на Рідну Школу.

І діти, котрі прислухувалися розмовам, дали рівнож свої лепти, а то: 11-літний Зенон Маланчук і 13-літня Віра Маланчук по $1 на Рідну Школу; а Зенон Дембицький $1 на УВО. Разом зібрано на Рідну Школу $24, а на УВО $16.

Оттак то ми памятали за ті справи, про які не повинен забувати ніодин Українець в Америці. Гроші переслано до краю через Обеднанне.

С. Дембицький.

НЕ ЗАБУВАЙТЕ ЗА СИРОТИНЕЦЬ-ЗАХИСТ У. Н. СОЮЗА.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — СЕ СИЛА ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІЙШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

— Мій чоловік відправив свого секретаря, того гарного чорнявого юнака. Тепер їдемо в Европу.

— Хто? Ти з чоловіком?

— Деж там! Я зі секретарем.

—o—

Два жиди їдуть кораблем до Америки. Нараз один жид бачить, що корабель перехилився трохи.

— Ґевалт! — кричить жид — дивися, корабель хоче втопитися.

— Ну, — відповідає йому товариш — чогож кричиш, абож то твій корабель?

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

DO YOU KNOW WHY --- Most Seed Catalogues Give Us This Blissful Impression?

Drawn for this paper By Fisher

I SHOULD FRET

PLEASE ACCEPT THIS FOR ONE OF YOUR TOMATOES

ARE YOU GOING TO SIT UP OVER THAT SEED CATALOGUE ALL NIGHT?

THEN HE WOKE UP.

INTERNATIONAL CARTOON CO. N. Y.